

روزنامچه مطبوعات

● روزنامچه مطبوعات (۱۰) / سید فرید قاسمی

رسانه‌های جانشین

۲۱۲

تاریخ روزنامه‌نگاری در ایران نشان می‌دهد هرگاه که مطبوعات نتوانسته‌اند به درستی به وظایف خود عمل کنند، مردم خیلی سریع به رسانه‌های دیگر روی آورده‌اند و رسانه‌های جانشین بلافاصله خلاء وجودی آنها را پُر کرده‌اند.

اگر امروز سخن از شبکه‌های رایانه‌ای، ماهواره‌ها و دهها وسیله دیگر ارتباط جمعی به میان می‌آید، دیروز نیز سخن از رسانه‌های دیگر بوده است. مثلاً در ادوار اولیه حیات مطبوعات در ایران، شب‌نامه‌نگاری و اعلامیه‌نویسی، تصنیف‌سازی، سخنرانی، رساله‌نویسی، مطبوعات فارسی برون مرزی و نشریه‌های خارجی به عنوان جانشینان مطبوعات دولتی خلاء وجود مطبوعات آزاد را پُر کرده‌اند و به تغذیه خبری مردم پرداخته‌اند.

رسانه‌های جانشین مطبوعات از آغاز روزنامه‌نگاری در ایران تا امروز وجود داشته‌اند، اما نوع رسانه‌ها تغییر کرده است.

با بستن مطبوعات، مشکل دشمنان مطبوعات حل نمی‌شود، چون رسانه‌های جانشین بدون الزاماتی که روزنامه‌نگاران دارند با مخاطبان آنان ارتباط برقرار خواهند کرد.

جشن کتاب ماه ادبیات و فلسفه

در آستانه سالگرد انتشار مجله کتاب ماه ادبیات و فلسفه دهم آبان ماه در مؤسسه خانه

کتاب ایران برگزار شد. در این مراسم احمد مسجد جامعی قائم مقام وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مدیر مسؤل کتاب ماه ادبیات و فلسفه پس از اشاره به نحوه شکل‌گیری نشریه‌های خانه کتاب ایران و از جمله کتاب ماه ادبیات و فلسفه، درباره هزینه بالای اجتماعی نقد نویسی در ایران سخن گفت. در این نشست علی اصغر محمدخانی سردبیر مجله نیز گزارشی از انتشار ۳۶ شماره کتاب ماه ادبیات و فلسفه ظرف سه سال گذشته ارائه داد.

همچنین در این مراسم دکتر محمد خوانساری، درباره استقبال خوب از آثار ادبی و فلسفی در کشور، دکتر محمود فتوحی درباره موقعیت نقد ادبی در ایران و شیوه انتخاب یک نقد خوب و سیدفرید قاسمی درباره سیر نشریه‌های نقد کتاب در ایران از آغاز تاکنون و جایگاه کتاب ماه ادبیات و فلسفه در میان نشریه‌های نقد کتاب سخنرانی کردند.

نمایشگاه و نشست مطبوعات کتاب در ایران

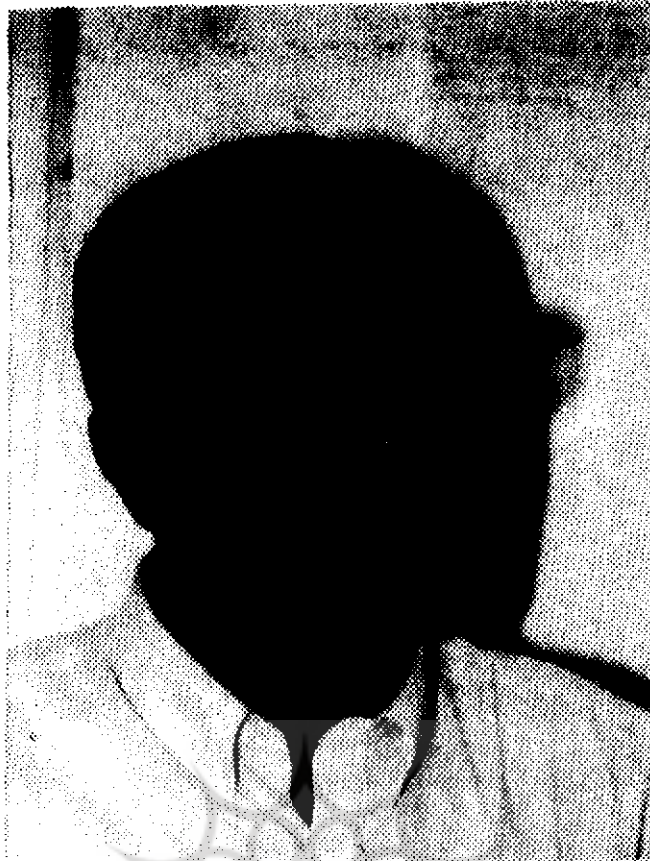
به مناسبت انتشار یکصدمین شماره دوره جدید هفته‌نامه کتاب هفته، نشست کتاب و مطبوعات در روز دوشنبه هفتم آذر ماه سال جاری در خانه هنرمندان ایران برگزار شد. در این نشست به ترتیب علی اصغر رمضانپور، سیدفرید قاسمی، مهدی محسنیان راد، احمد غلامی، فرخ امیرفریاد و شعبان شهیدی مؤدب به ایراد سخن پرداختند. پس از پایان «نشست کتاب و مطبوعات»، نمایشگاه تاریخ مطبوعات کتاب در ایران به وسیله احمد مسجد جامعی قائم مقام وزیر و شبان شهیدی مؤدب معاون امور مطبوعاتی و تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی افتتاح گردید.

نمایشگاه تاریخ مطبوعات کتاب در ایران (مجموعه شخصی سیدفرید قاسمی) در بردارنده نمونه‌هایی از اخبار و اعلانات کتاب در سرآغاز روزنامه‌نگاری و نشریه‌های خاص حوزه کتاب در ایران از آغاز تا سال ۱۳۷۹ بود و از هشتم آذر به مدت یک هفته این مجموعه در معرض دید بازدیدکنندگان قرار گرفت.

گرداندگان کتاب هفته شماره ۱۰۲ (۷ آذر ۱۳۷۹) این هفته‌نامه را به ویژه‌نامه «نمایشگاه و نشست کتاب و مطبوعات» اختصاص دادند.

جشنواره مطبوعات سینمایی

به مناسبت «جشن صد سالگی سینما»، جشنواره مطبوعات سینمایی ایران از ۲۱ تا ۲۷ شهریور سال جاری در پارک دانشجوی تهران برگزار شد. گزارش کامل این جشنواره را مطبوعات سینمایی در شماره‌های مهر ماه خود منتشر کردند.

● سیدفرید قاسمی

نمایشگاه مطبوعات قدیم

به همت کتابداران و موزه‌داران موزه رضاعباسی از ۱۹ آبان تا ۶ آذر ۱۳۷۹ مجموعه ۹۰ عنوان روزنامه و مجله موجود در این موزه به نمایش در آمد.
در آیین افتتاح این نمایشگاه دکتر کاظم معتمدنژاد درباره پیشینه مطبوعات ایران سخنانی ایراد فرمود.

سومین جشنواره نشریات دانشجویی کشور

سومین جشنواره نشریات دانشجویی کشور از ۲۳ تا ۲۶ آبان سال جاری در دانشگاه تهران برگزار شد. در نمایشگاه این جشنواره دانشجویان و دست‌اندرکاران مسائل دانشجویی در ۸۱ غرفه محصولات خود را به نمایش گذاردند. «سوم» نیز عنوان نشریه روزانه‌ای بود که در ایام برگزاری جشنواره، همه روزه به همت گروهی از دانشجویان انتشار می‌یافت.

گلچین نشریات دانشجویی

به مناسبت سومین جشنواره نشریات دانشجویی کشور، مجله همراه با نشریات دانشجویی، ویژه‌نامه گلچین نشریات دانشجویی را انتشار داد. درباره انگیزه نشر این ویژه‌نامه نوشته‌اند:

«نشریات دانشجویی دنیای عجیبی است که زیباییها و شگفتی‌هایش تمام شدنی نیست باید درون باغ بیایی تا اندکی از این لذت بیکران احساس کنی و اگر ما مجموعه‌ای از گل‌های این بوستان را دست چین کرده و در سبد کوچکی و در برابر شما قرار داده‌ایم فقط برای این است که چند دقیقه‌ای از عطر و بوی آن سرمست شوید و بدانید که واقعاً دانشجویان با این نشریاتشان کاری کرده‌اند کارستان و باید از صمیم دل به آنها احسن گفت و دست مریزاد».

دریچه ویژه شعر امروز

شماره یک مجله دریچه ویژه شعر امروز که تاریخ مهر و آبان ۱۳۷۹ را دارد با مدیریت لطف الله آجدانی و سردبیری محمدرضا محمدی آملی انتشار یافت. در شماره نخست این مجله، پس از «سطر اول» که یادداشت سردبیر است، ذیل سر فصلهای «چند نگاه»، «با امروزی‌ها»، «شعر امروز»، «نقد شعر»، «گفت و گو»، «مقالات نظری» و «اخبار شعر» مطالب ارزنده‌ای درباره شعر و شاعری می‌توان خواند.

حقوق مطبوعات

جلد اول کتاب حقوق مطبوعات: بررسی تطبیقی مبانی حقوقی آزادی مطبوعات و مقررات تأسیس و انتشار آنها نوشته دکتر کاظم معتمد نژاد از سوی مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها منتشر شد.

«مقررات حقوقی تأسیس و اداره مطبوعات: اصل انتشار آزادانه و ممنوعیت الزام به کسب اجازه»، «مقررات حقوقی حاکم بر محتوای مطبوعات» و «مشخصات حقوقی جرایم مطبوعاتی» عنوانهای سه فصل این کتاب‌اند.

راهنمای مجله‌ها و روزنامه‌های ایران

کتاب راهنمای مجله‌ها و روزنامه‌های سالهای ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ به اهتمام پوری سلطانی و رضا اقتدار در ۶۳۰ صفحه و زیری به وسیله انتشارات کتابخانه ملی منتشر شد. در این راهنما اطلاعات درباره ۸۹۹ «مجله» و ۴۰۱ «روزنامه» درج شده است.

مطبوعات در آینه واقعیت

کتاب مطبوعات در آینه واقعیت در ۵۸۰ صفحه با قطع رقعی در پاسخ به بولتن «۱۶ ماه شبهه افکنی مطبوعات» انتشار یافت. فهرست مطالب آن، از این قرار است: «نگاهی به مجموعه

حاضر»، «شرح شبهات مندرج در بولتن ۱۶ ماه شبهه افکنی مطبوعات»، «نقد بولتن؛ تحلیل و بررسی استنادات بولتن»، «حملة بولتن سازان به گزارش معاونت مطبوعاتی»، «پاسخ معاونت امور مطبوعاتی و تبلیغاتی» و «متن نامه جامعه مدرسین به رئیس جمهوری». سه پیوست نیز با این عنوانها در صفحات پایانی کتاب دیده می شود:

«شناسنامه نشریات مورد استناد در بولتن»، «گزارشی از مطالب ارزشمند نشریات مورد اشاره در بولتن» و «گزارش تذکرات داده شده توسط معاونت امور مطبوعاتی به نشریات مورد استناد در بولتن».

چهره‌های ادبیات کودکان و نوجوانان

هفت مجلد از مجموعه بیست جلدی چهره‌های ادبیات کودکان و نوجوانان به همت سیدعلی کاشفی خوانساری و همکارانش منتشر شد. پنج مجلد از هفت مجلد انتشار یافته سرگذشت و کارنامه پنج تن از فعالان عرصه مطبوعات کودک و نوجوان در دو دهه اخیر را در بر دارد: جلد اول: سیدمهدی شجاعی سردبیر صحیفه، رشد جوان و نیستان؛ جلد سوم: امیرحسین فردی سردبیر سوره بچه‌های مسجد و کیهان بچه‌ها (از ۱۳۶۱ تا کنون)؛ جلد چهارم: محمدمیرکیانی سردبیر سوره نوجوان؛ جلد پنجم: فریبا کلهر سردبیر سروش کودکان؛ جلد هفتم: فریدون عموزاده خلیلی سردبیر سروش نوجوان، آفتابگردان، آفتاب امروز (دوره اول) و بچه‌های زمین.

۲۱۶

مطبوعات در عصر خاتمی

مطبوعات در عصر خاتمی: مرداد ۷۶ تا مرداد ۷۹ به کوشش عبدالله غلامرضا کاشی و با سرمایه انتشارات سلک در ۲۴۴ صفحه رقعی منتشر شد. عنوانهای فصلهای کتاب از این قرارند: «دیدگاهها»، «دادگاه مطبوعات»، «توقیف نشریات»، «هیأت منصفه مطبوعات»، «قانون مطبوعات»، «بیانیه وزارت ارشاد» و «روند انتشار».

انتقام

دومین نشریه مخفی دانشجویان حوزه علمیه قم، نشریه انتقام بود که از تاریخ ۲۹ آذر ۱۳۴۳/ ۱۵ شعبان ۱۳۸۴ ق تا ۱۵ مهر ۱۳۴۴/ ۷ جمادی الآخر ۱۳۸۵ ق مجموعاً هشت ماه منتشر گردید. کتاب حاضر باز چاپ دوره کامل این نشریه است که به کوشش سیدهادی خسرو شاهی در شمارگان ۳۰۰۰ نسخه و با قیمت ۱۲۰۰ تومان از سوی «مرکز بررسیهای اسلامی» و «کلبه

شروق» روانه بازار کتاب شد. بنابر آنچه که در مقدمه و شناسنامه کتاب آمده، این نشریه را محمدتقی مصباح یزدی منتشر کرده است. لازم به ذکر است نخستین نشریه مخفی دانشجویان حوزه علمیه قم بعثت نام داشته که این نشریه نیز در سالهای پس از انقلاب به وسیله انتشارات سروش سه بار تجدید چاپ شده است.

رکورد آگهی

روزنامه همشهری با ۱۲۰ صفحه ضمیمه آگهی در شماره ۲۲۳۱ (شنبه ۹ مهر ۱۳۷۹) رکورد آگهی روزنامه‌ای در دو دهه اخیر را شکست. نکته جالبتر این است که یکی از روزنامه‌ها که در ربع قرن گذشته گاه با ۱۸۰ صفحه ضمیمه آگهی منتشر می‌شد، در آن روز ۸ صفحه آگهی داشت!

ترجمان حقیقت

زنده یاد محمد صدرهاشمی در اثر ارزنده تاریخ جراید و مجلات ایران آنچه ذیل ترجمان حقیقت نوشته، از این قرار است: «شورای عالی فرهنگ در تاریخ ۱۵ تیر ماه ۱۳۰۵ شمسی تصویب نمود که مجله ترجمان حقیقت در شهر قزوین به مدیریت میرزا علی اکبر خان منتشر گردد» (ج ۲، ص ۱۲۴).

دیگر محققان متقدم و پژوهشگران سلف نیز نکته‌ای افزون بر این دو سطر درباره ترجمان حقیقت ننوشته‌اند. چون تصویری از شماره یک این مجله را یافته‌ام، در پی به معرفی آن می‌پردازم.

در روی جلد مجله آورده‌اند: «مجله ترجمان حقیقت [۱] میزان وجه اشتراک مجله ترجمان حقیقت که امروز به واسطه فقدان وسایل مطلوبه فقط برای اجرای مقررات قانون انطباعات با همه نواقص غیرقابل اغماض از حیث کاغذ و غیره به طبع می‌رسد انشاءالله در شماره آینده معین خواهد شد [۲] بتاريخ ۱ بهمن ۱۳۰۵ [۳] صاحب امتیاز علی اکبر عزیز بیگلو [۴] قیمت این شماره [یک] اقران [۵] محل اداره مطبعه رعد» و در پایان این مجله نوشته‌اند: «مطبعه ملی قزوین».

مطالب نخستین شماره مجله ترجمان حقیقت عمدتاً برگردان نشریه‌های فرانسوی است. گرداننده این مجله نیز درباره انگیزه خود از انتشار ترجمان حقیقت آورده است که: «... این بنده قلیل البضاعه به تحریک و تشویق بعضی از آقایان محترم که در فن ترجمه از السنه خارجه به فارسی تخصص و ید بیضا دارند و به امید وعده مساعدت ایشان مصمم گردید که به درج مقالات و جملات مفیده علمی و ادبی و اخلاقی اقتباساً از مجلات و تألیفات خارجه در

● فریدون مشیری در میانسالی

ترجمان حقیقت پردازد تا بدین وسیله نگارندگان زبردست و ارباب فصاحت و بلاغت را با طرز افکار و سبک تحریر نویسندگان و مؤلفین خارجه تا یک اندازه آشنا سازد...».

نخستین تصویر در مطبوعات عهد ناصری

نشان دولتی عهد محمدشاه و ناصرالدین شاه، نخستین تصویرهای مطبوعات ایران‌اند. پس از نشان دولتی، نخستین تصویر چاپ شده در مطبوعات فارسی چاپ تهران در شماره ۶۴ (۲ رجب ۱۲۶۸ ق) روزنامه وقایع اتفاقیه دیده می‌شود و ذیل آن نوشته‌اند: «شکل پول قدیم که در شهر شوش پیدا کرده و به دارالخلافه طهران آورده‌اند».

محمود افشار در مطبوعات عهد قاجار

سه تن با نام محمود افشار در عهد قاجار مدیر نشریه بوده‌اند. نخستین آن‌ها در رجب ۱۳۰۳ ق پس از فوت میرزا تقی کاشانی (حکیم‌باشی / سرتیپ) مدیر نشریه فرهنگ چاپ اصفهان شد. دومین در سال ۱۳۲۹ ق نشریه چنجه پابره‌نه را در تهران انتشار داد. سومین نیز حدود پنج ماه قبل از انقراض قاجار مجله آینده را بنیادگذاری کرد و در چهارمین شماره مجله‌اش ذیل عنوان «نظری به اوضاع سیاسی» جریان «انقراض سلسله قاجاریه» را نوشت.

فریدون مشیری

فریدون مشیری (۱۳۰۵ - ۱۳۷۹) شاعر مهر و دوستی از جهان فانی رخت بر بست و در قطعه ۸۸ بهشت زهرا آرمید. او دانش آموخته روزنامه‌نگاری و صاحب نظر در عرصه روابط عمومی بود. ربع قرن در مطبوعات و سالهایی از عمرش را در روابط عمومی پست گذراند. یادش گرامی باد.

دوست عزیزم علی دهباشی سال گذشته - در زمان حیاتش کتاب «به نرمی باران: جشن‌نامه فریدون مشیری» را انتشار داد که با استقبال دوستان زنده‌یاد مشیری مواجه شد. چاپ دوم این کتاب آذرماه سال جاری در ۸۲۰ صفحه با شمارگان ۲۲۰۰ نسخه به بازار کتاب آمد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی